

Socialisering av valpar och djurhälsopersonalens roll

Maja Nilsson och Moa Rosén

Självständigt arbete i djuromvårdnad • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Djursjukskötarprogrammet
Uppsala 2024

Socialisering av valpar och djurhälsopersonalens roll

Socialisation of Puppies and the Veterinary Staff's Role

Maja Nilsson och Moa Rosén

Handledare: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Bitr. handledare: Anna Lundberg, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Examinator: Claes Anderson, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd.

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad

Kurskod: EX0994

Program: Djursjukskötprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2024

Omslagsbild: Moa Rosén

Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd

Nyckelord: aggression, avlivning, beteende, djurhälsopersonal, djursjukskötare, djurägare, hund, klinik, miljö, omplacering, oro, oönskade beteenden, problembeteenden, rådgivning, rädsla, socialisering, stress, träning, undvikande beteende, uppfödare, vaccination, valp, vokalisering, välfärd

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Avdelningen för antrozologi och tillämpad etologi

Sammanfattning

Socialiseringen av valpar är viktigt för att få trygga och lätthanterade vuxna hundar som klarar av de utmaningar dagens samhälle innebär. Optimal tid för socialisering är mellan tre och tolv veckors ålder men ska fortsätta även efter denna period. Detta innebär att både uppfödaren och djurägaren har ett stort ansvar för att tillgodose allt valpen behöver för att utvecklas till en stabil, vuxen hund, och för att förhindra utvecklandet av oönskade beteenden.

I Sverige är det praxis att vaccinera valpar tre gånger under sitt första levnadsår. Vaccinen administreras vid ungefär åtta och tolv veckors ålder, samt runt ett års åldern. Det är ofta den första kontakten valpen har med klinikmiljön och det kan även vara första gången för en ny hundägare. Här kan djurhälsopersonalen vara behjälplig med att informera och följa upp gällande hur socialiseringen går för valpen. Om personalen kan nå ut med information om hur viktigt det är att tidigt socialisera valpar och även ge råd kring hur man kan gå tillväga för att socialisera sin valp kan man ge valpen bättre förutsättningar för att leva ett bra och stressfritt liv även som vuxen hund. Detta kan dessutom underlätta djurhälsopersonalens jobb genom att få mer lätthanterade och mindre rädda hundar att undersöka och behandla.

Nyckelord: aggression, avlivning, beteende, djurhälsopersonal, djursjukskötare, djurägare, hund, klinik, miljö, omplacering, oro, oönskade beteenden, problembeteenden, rådgivning, rädsla, socialisering, stress, träning, undvikande beteende, uppfödare, vaccination, valp, vokalisering, välfärd.

Abstract

The socialization of puppies is important in order to raise confident and easily to handle adult dogs that are able to cope with the challenges of today's society. The optimal time for socialization is between three and twelve weeks of age but should continue even after this period. This means that both the breeder and the dog owner have a clear responsibility to provide everything the puppy needs to develop into a stable adult dog, as well as to prevent the development of unwanted behaviors.

In Sweden, most puppies are vaccinated three times during their first year of life. The vaccines are administered at around eight and twelve weeks of age, with the final vaccination typically given after about a year. It is often the first contact the puppy has with the veterinary clinic's environment and it may also be the first time for a new dog owner. Here, the veterinary clinic's staff can be involved in informing and following up on how the socialization of the puppy is going. If the staff can provide information regarding how important it is to socialize puppies at an early age, as well as give advice about how to socialize the puppy, it is possible to give the puppy better conditions to a good and stress-free life even as an adult dog. This may also make the job of animal health staff easier by future patients being less fearful and easier to handle for the staff to examine and treat.

Keywords: aggression, animal health personnel, anxiety, avoidance behavior, behavior, breeder, canine, clinic, counselling, dog, environment, euthanasia, fear, veterinary nurse, pet owner, problem behaviors, puppy, rehoming, socialization, stress, training, unwanted behaviors, vaccination, vocalization, welfare.

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	7
1. Inledning	8
2. Syfte och frågeställningar.....	10
3. Bakgrund	11
3.1 Evolutionär utveckling – den domesticerade hunden	11
3.2 Socialisering.....	11
3.3 Oönskade beteenden.....	12
3.4 Stress och veterinärbesök	12
3.5 Uppfödarens roll.....	13
3.6 Lagstiftning.....	14
4. Material och metod	15
5. Resultat.....	16
5.1 Oönskade beteenden	16
5.2 Stress och dess effekter	18
5.3 Veterinärkliniker	18
5.4 Risker med tidig socialisering?	20
6. Diskussion.....	21
6.1 Vikten av socialisering	21
6.2 Valpens första klinikbesök	23
6.2.1 Valpens första vaccination	24
6.2.2 Valpens andra vaccination	26
6.2.3 Valpens tredje vaccination	27
6.3 Begränsningar.....	28
7. Konklusion	29
Referenser	30
Tack 34	
Bilaga 1.....	35

Tabellförteckning

Tabell 1. Socialiseringschecklista.....	26
---	----

1. Inledning

Dagens samhälle ställer stora krav på våra hundar. Städer, folkmassor, barn, höga ljud och andra hundar är några av de saker många tar för givet att en hund i dagens samhälle ska klara av utan att reagera nämnvärt. Genom att tidigt socialisera valpar kan man lägga en bra grund för att få en trygg och trevlig individ. Det kan förebygga att hunden utvecklar olika beteendeproblem och på så sätt bli mer välkommen och accepterad i samhället (Appleby et al. 2002).

2021 registrerades det högsta antalet hundar i Sverige sedan 1973 med totalt 62 894 nyregistreringar i Svenska Kennelklubbens register (Svenska Kennelklubben 2022). Många av dessa kan ha hamnat hos helt nya hundägare. Oönskade, problematiska beteenden kan vara svårt för djurägaren att hantera. Det kan även leda till konsekvenser som omplacering av hunden till ett annat hem eller ett hundhem, eller avlivning (Kass et al. 2001). I en annan studie av Salman et al. (2000) visades det att 40% av de hundar som omplacerades till ett hundhem hade djurägaren uppgett att det var minst en beteendemässig anledning bakom beslutet. Vidare var det 27% av hundarna som omplacerades endast på grund av beteendemässiga anledningar (Salman et al. 2000).

Optimal tid för tidig socialisering sägs vara ungefär mellan tre och tolv veckors ålder (Howell et al. 2015). Annan forskning lyfter dock att det finns skillnader mellan olika raser gällande denna tidsperiod (Morrow et al. 2015). Den optimala tidsperioden för tidig socialisering kan därför ses som en riktlinje men fokus bör ligga mer på själva socialiseringen och mindre på tidsramen (Dietz et al. 2019).

En stor del av den tidiga socialiseringen sker hemma hos uppfödaren. Det är därför viktigt att undersöka hur de uppfödare man är intresserad av att köpa en valp från socialiserar sina valpar under denna period. När man får hem sin valp är det viktigt att fortsätta med denna träning och detta är något som uppfödaren bör ge råd om vid leverans av valpen.

Socialiseringen bör inte sluta vid tolv veckors ålder. Perioden efter denna, mellan tolv veckor och sex månader, är också en viktig period i valpens liv gällande socialisering (Case 2005; Wilsson 2016 se Dietz et al. 2019). Djursjukskötare och

annan djurhälsopersonal kan hjälpa djurägaren med tips och råd gällande socialisering när de kommer in för vaccinering runt tolv veckors ålder. De kan visa hur djurägaren kan träna valpen för att få den trygg och självsäker i olika situationer.

Det finns beteenden som för hundar är normala, men som för ägaren kan tyckas vara problematiska. Denna studie kommer fokusera på hur man kan förebygga oönskade beteenden av alla slag.

Detta arbete skrivs inom ämnet djuromvårdnad för Djursjukskötarprogrammets kandidatexamen på Sveriges lantbruksuniversitet.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att främja trygghet och välmående hos hundar, deras ägare och djurhälsopersonal. Vidare kommer arbetet att lyfta tips och råd relaterat till socialisering åt djurkliniker som kan appliceras vid valpens första, andra och tredje vaccinationsbesök.

Arbetet kommer att besvara följande frågeställningar: hur ser socialiseringsperioden ut för hundar? Hur viktigt är socialisering för utvecklandet av välmående djur? Hur kan man applicera forskningen praktiskt i den kliniska miljön?

3. Bakgrund

3.1 Evolutionär utveckling – den domesticerade hunden

Hunden har levt sida vid sida med människan i mer än 32 000 år (Wang et al. 2013). Wang et al. (2013) beskriver i sin studie hur människan och hunden har utvecklats tillsammans under mycket lång tid. I början använde vi hundarna som hjälp vid jakt och för att vakta hem och boskap. Numera är hunden för många i världen en kär familjemedlem och sällskap men används fortfarande inom jakt och tjänst (Wang et al. 2013).

Allt eftersom samhället utvecklas och hundarna kommit in mer och mer i människans sociala liv, ökar även kraven på vad en hund ska klara av väsentligt. Den moderna hunden ska numera klara av både stadsliv och främmande människor, något som inte behövdes för hundra år sedan.

3.2 Socialisering

Socialisering innebär att hunden ges möjlighet att utforska och undersöka nya människor, situationer och miljöer. Hunden desensitiseras för olika ljud, material, föremål och händelser. Desensivering betyder att djuret utsätts för gradvis stimuli som vid korrekt utförande vänjer djuret till dessa stimulin (Howell et al. 2015).

Socialisering är inte något som görs under ett enda tillfälle utan är en kontinuerlig desensivering som ska börja hemma hos uppfödaren redan runt tre veckors ålder (Howell et al. 2015). Det är viktigt för unga valpar att tidigt socialiseras med andra hundar och människor för att minimera risken för utvecklandet av oönskade beteenden (Appleby et al. 2002). En osocialiserad valp kan komma att ha problem i både vardag och kliniska situationer (Appleby et al. 2002). Rädsla och osäkerhet blir mer prevalent samt orsakar ökad stress, vilket kan göra det svårare för både ägare, andra människor i omgivningen samt djurhälsopersonal att hantera hunden (Dietz et al. 2019). Risken för skador ökar då för både hund och för de som hanterar hunden (Appleby et al. 2002).

3.3 Oönskade beteenden

Beteendeproblem kan uppstå på grund av olika anledningar. Hevern (2022) skriver i sin artikel att det kan bero på psykiska problem djuret har, till exempel separationsångest som mynnar ut i destruktions av möbler eller annat i hemmet. Vidare kan beteendeproblem också uppstå som ett inlärt beteende av medveten eller omedveten träning av djurägaren. Hevern (2022) ger exemplet när en hund har blivit tränad eller uppmuntrad till att hoppa upp på sin ägare för att hälsa, men att detta kan bli ett problem i andra situationer om hunden hoppar upp på en person som har balanssvårigheter såsom en äldre person. Slutligen skriver författaren att beteendeproblem också kan orsakas av fysiska problem, till exempel urinering inomhus till följd av urinvägsproblem hos hunden.

Rädsla är en normal respons som fyller en funktion. Denna funktion är självbevarande för individen i en situation som uppfattas hotfylld (Cracknell & Mills 2008) och beteenden uppvisas för att skapa avstånd till dessa. Rädsla och stress kan alltså agera som en utlösare för oönskade beteenden. Exempelvis kan aggression mot andra individer skapa avstånd i syfte att undvika det stimuli som verkar stressande för hunden. Svenska Kennelklubben beskriver aggression som "ett beteende eller hot som ett djur uppvisar i avsikt att skada eller skrämja en annan individ för att öka avståndet till denne." (Svenska Kennelklubben 2021).

3.4 Stress och veterinärbesök

Stress hos djur är ett vanligt problem i klinisk miljö (Herron & Shreyer 2014). I en annan artikel beskrivs olika stressorer som finns på veterinärkliniken som kan påverka hunden (Main 2022). Dessa är olika miljörelaterade faktorer som kan inducera stress i samband med veterinärbesök och beskrivs som resan till kliniken, djurägarens egna beteende och eventuella negativa känslor inför situationen, upplevelsen av väntrummet och andra eventuellt stressade djur som kan påverka hunden. Även interaktioner med personal på kliniken vid undersökning där hunden exempelvis blir upplyft på undersökningsbordet, hanterad eller fasthållen kan vara en stressfylld situation (Main 2022). Om man långsamt desensibiliserar valpen för hantering av främmande människor, nya miljöer, dofter, ljud och andra hundar så blir valpen mer trygg i sig själv och den vänjer sig vid nya intryck (Dendoncker et al. 2019). Därav kan man anta att valpen inte blir lika överväldigad när den kommer på sina första besök.

Den biologiska effekten rädsla har på en hunds kropp och hjärna är att det sympatiska nervsystemet stimuleras, adrenalin och noradrenalin frisätts i syfte att förbereda kroppens försvarsmekanismer att fly eller att försvara sig. Även andra

hormoner som endorfin och kortisol ökar (Landsberg & Horwitz 2003). Landsberg och Horwitz (2003) beskriver rädsla som en respons för att undvika ett visst stimuli som orsakar denna. De nämner typiska beteenden som en hund kan uppvisa som svar på rädslan de upplever, vilka är fly, fäkta, frysa och rastlöshet. Vidare menar de att rädsla kan förebyggas via kontinuerlig exponering till miljöer och människor, tidig socialisering samt att ägaren själv inte bidrar eller orsakar rädslan utan bibehåller ett lugn för att hunden ska få anpassa sig till situationen.

Ett bra tillfälle att kolla upp hur det går med socialiseringen hos valpen är vid de tre första vaccinationerna på veterinärklinik. Dessa är vid ungefär åtta och tolv veckor, samt ett års ålder. Djurhälsopersonalen kan ge tips och råd hur man fortsätter socialiseringen även efter den tidiga socialiseringsperiodens slut, vid tolv veckors ålder, och komma med förslag på hanteringsövningar för att vidareutveckla valpens socialisering.

3.5 Uppfödarens roll

Uppfödaren har en stor roll i den tidiga socialiseringen av sina valpar. Socialiseringsperioden börjar runt tre veckors ålder och fortsätter till valpen är tolv veckor (Howell et al. 2015). Valpar får inte flytta från sin mor före åtta veckors ålder, vilket innebär att minst hälften av socialiseringsperioden sker hemma hos uppfödaren. Denne ansvarar för att ge en trygg och berikande miljö som förbereder valparna för sina nya liv både som valpar och vuxna (Howell et al. 2015).

Några viktiga saker en uppfödare ska tänka på är var man har valparna i hemmet. Det är fördelaktigt att de efter tre veckors ålder får mer utrymme än sin valplåda där de föddes. De behöver få höra och se saker som händer runt omkring, vardagsgrejer som ljud, rörelse och olika dofter. Leksaker och inredning av olika varianter ger valparna möjlighet att fysiskt upptäcka sin omvärld (Hargrave 2018; Henley 2017). När valparna är tillräckligt gamla bör de även få utforska utomhusmiljöns olika områden, väder och förhållanden. Exempelvis kan djurägaren ta en biltur till ett nytt och tryggt område, och valparna får då vänja sig vid bilens ljud och rörelser. Genom att ge valparna tillfällen att få olika synintryck, höra olika ljud och vara med om andra sensoriska upplevelser så får valpen mer självförtroende och den vänjer sig vid nya intryck (Dendoncker et al. 2019).

Genom umgänge med sina kullsyskon, mamma och andra hundar lär de sig kroppsspråk, bithämning och hur man lever i en social grupp. Möjlighet att interagera med andra hundar under säkra ordnade förhållanden ger valparna möjlighet att socialisera och lära sig hur man interagerar med andra hundar som inte är kullsyskon eller mamma (Gazzano et al. 2010).

I dagens samhälle är chansen stor att valpen under sin livstid även kommer att stöta på andra djurarter. Därför kan det vara bra att valpen redan hos uppfödaren får möta andra djurarter under ordnade förhållanden. Alla individer valpen träffar ska vara trygga och friska individer som kan ge en positiv erfarenhet för valpen (Serpell 2017; Foyer et al. 2013).

En viktig del i socialiseringen är att valpen får träffa och interagera med andra människor, både vuxna och barn utanför familjen (Howell et al. 2015). Detta förbereder valparna för när de behöver hanteras av främmande personer, exempelvis hos veterinär, hundvakt eller liknande.

I en studie av Hargrave (2018) skriver författaren att det är positivt om uppfödaren kan ge varje valp möjlighet att få egentid utan sina syskon och moder under en kort tid. Hargrave (2018) menar att dessa tillfällen kan användas för att påbörja grundträning och hantering. Vid träning är positiv förstärkning mycket viktigt för att bygga förtroende och positiva relationer med valpen (Hunthausen & Seksel 2002).

När det är dags för avvänjning från tiken ska detta ske gradvis. Modern behöver kunna gå ifrån sina valpar redan från två till tre veckors ålder (Hargrave 2018).

Ensamvalpar kräver extra arbete från uppfödaren då dessa valpar har en ökad risk för att utveckla onormala sociala beteenden och ökad frustration då de inte får lära sig hur man umgås och delar med sina kullsyskon (Foyer 2016).

3.6 Lagstiftning

I svensk lagstiftning står det stadgat att djur ska hållas i god djurmiljö och få möjligheter att utföra naturliga beteenden. Detta i syfte att främja välfärd och förebygga beteendestörningar (SFS 2018:1192). Vidare gällande socialisering skriver Jordbruksverket i föreskriften om hållande av hundar och katter, med hänvisning till §5 (SJVFS 2020:8), att hundar skall skötas på sådant sätt att deras sociala behov tillgodoses via att hundar varje dag ska ha möjlighet att få fysisk social kontakt med människor. Även social kontakt med andra hundar ska erbjudas om förutsättningar finns (SJVFS 2020:8).

I föreskriften om hållandet av hundar och katter, §9, står det även skrivet att om en hund ska lämnas ensam ska de successivt vänjas vid detta (SJVFS 2020:8). Vidare ska tecken på obehag och oro, exempelvis vokalisering, eliminering inomhus, destruktiva beteenden och sämre aptit eller matvägran visas särskild hänsyn till.

4. Material och metod

Denna litteraturstudie utfördes genom att söka i databaser efter vetenskapliga artiklar. Genom användandet av SLU Primo gjordes sökningen i flera databaser samtidigt. Dessa inkluderar PubMed, Scopus, Web of Science och Google Scholar. Den första sökfrågan som användes var följande: (canine* OR dog* OR puppies) AND socializ* AND behavio* AND (stress* OR anxiety OR aggressive*). Denna sökfråga genererade totalt 164 träffar via SLU Primo.

Vidare sökningar genomfördes efter dess att sökfrågan omarbetades för att inkludera ytterligare litteratur kring uppfödare och eventuella riktlinjer som finns för dem att följa gällande uppfödning av valpar. Följande sökfråga användes och genererade 62 träffar: (canine* OR dog* OR puppies) AND socializ* AND behavio* AND (stress* OR anxiety OR aggressive*) AND (breed* OR breeding program* OR guideline*). Ytterligare en sökfråga användes som genererade tre träffar: (canine* OR dog* OR puppies) AND socializ* AND behavio* AND (stress* OR anxiety OR aggressive*) AND breed* AND guideline*.

Litteratur som användes i denna studie selekterades utifrån huruvida de var vetenskapligt granskade eller ej. Relevansen av artiklarna avgjordes genom att läsa titel och abstract. Vissa kriterier behövdes uppfyllas för att bedömas som relevanta. Dessa var följande: studiepopulationen skulle vara uppfödare, hundar eller annat djurslag som bedömdes vara relevanta för forskningsområdet. De skulle undersöka socialisering i någon form samt hur detta påverkade beteendet hos hundarna.

Årtalet artikeln skrevs samt årtalen på deras källor bedömdes, och nyare artiklar och forskning prioriterades. Artiklar före 2000 talet undveks, likaså experimentella studier där kontrollgrupper saknades. Även studier med väldigt få individer i studiegruppen användes ej, detta för att öka den statistiska styrkan i arbetet, och minska eventuell bias. Vidare litteratur lästes utifrån artiklarnas referenser.

Via användandet av en artikelmatris loggades relevanta artiklar och dess data deskriptivt. Information som fylldes i var författare samt årtal av publikation, titel, syfte, studiedesign, studiepopulation och eventuellt bortfall, samt resultat och eventuella anmärkningar författarna av detta arbete hade.

5. Resultat

Resultatet i detta arbete baseras på vetenskapliga artiklar. Arbetet undersöker den optimala perioden för tidig socialisering och vidare fram i unghundens liv. Resultatet går in på hur den tidiga socialiseringen kan påverka hundens beteende som vuxen. Veterinärkliniker och djurhälsopersonalens roll har också utforskats.

5.1 Önskade beteenden

I en studie av Pierantoni et al. (2011) undersöktes skillnader i beteende hos vuxna hundar som separerats från sin mor som valp vid olika tidpunkter. Studien visade att de hundar som hade separerats från tiken vid 30-40 dagars ålder uppvisade signifikant mer beteendeproblem som vuxna hundar jämfört med de hundar som separerades från tiken efter åtta veckors ålder. De beteenden som noterades i större utsträckning var en ökad mängd vokalisering (skall), reaktivitet till ljud, rädsla under promenader, vaktande av leksaker och mat samt uppmärksamhetssökande beteende. Vidare skriver författarna att de beteenden som inte visade någon signifikant skillnad mellan de valpar som separerades vid 30-40 dagar jämfört med åtta veckor var aggression riktat mot ägaren, pica (förtäring av icke-livsmedel), slickandet av tassar samt stirrandet på skuggor.

I studien av Appleby et al. (2002) hittades en association mellan undvikande beteenden hos hundar och brist på tidig socialisering. Hundar som under de första åtta veckorna i sitt liv inte vistades i en domesticerad hemmiljö var mer benägna att visa undvikande beteenden som vuxna. Dessa hundar vistades istället i en mer begränsad miljö utan mycket stimuli, som exempelvis ett garage, en lada eller en kennel (en typ av hägn). I samma studie av Appelby et al. (2002) hittades även en koppling mellan bristfällig exponering av stadsmiljöer och undvikande beteende hos hund. Vidare orsakade också en bristfällig exponering till stadsmiljöer efter tre månaders ålder, samt om valpens första åtta veckor ej var i en domesticerad hemmiljö, prevalensen av aggressiva beteenden mot främmande människor. Denna aggression uppvisades oftare i situationer där främmande människorna kom in till hundarnas hem. Författarna fann också en association mellan hundar som uppvisade aggressivt beteende under kliniska undersökningar och en uppväxt i icke

domesticerad miljö. Dock sågs ingen association mellan en bristfällig exponering av stadsmiljöer och en ökad prevalens av aggression på veterinärkliniken.

Appleby et al. (2002) undersökte även hundars aggression riktad mot människor. Enligt författarna fanns en något ökad risk att de valpar som växte upp i en icke domesticerad miljö uppvisade aggressivt beteende mot både kända och främmande människor. Vidare fanns också en ökad risk för aggression riktad mot främmande hundar om hunden ej blivit tillräckligt exponerad för stadsmiljöer.

I en enkätstudie av Tiira & Lohi (2015) undersöktes rädsla hos sällskapshundar och författarna fann ett samband mellan mer rädda hundar och en sämre kvalitet av omvårdnad från tiken som valp, samt mindre mängd socialisering. Vidare jämfördes hundar som rapporterades ha beteenden relaterade till rädsla, separationsångest och ljudkänslighet, med hundar som inte rapporterades ha dessa. Analysen av den insamlade datan visade en svag koppling mellan att hundarna som uppvisade rädslobeteenden som valp hade fått sämre omvårdnad av tiken och även separerats senare från tiken än hundarna som inte uppvisade dessa beteenden (Tiira & Lohi 2015). Konklusionen för studien av Tiira & Lohi (2015) var att det som påverkade utvecklandet av rädsla och ångest mest hos hundar var omvårdnaden de fick som valp av modern, samt mängden socialisering de fått de första tre månaderna. En sämre omvårdnad av modern och en mindre mängd socialisering ökade prevalensen av rädsla och ångest (Tiira & Lohi 2015).

I en reviewartikel av Howell et al. (2015) skriver författarna att det finns en stark koppling mellan utvecklandet av oönskade beteenden hos vuxna hundar och en bristfällig socialisering som valp. De diskuterar varför socialisering under veckorna som valp är avgörande i utformandet av beteende och teoretiserar att det är då hunden är som känsligast för ny inläring. Howell et al. (2015) poängterar dock att mer forskning inom detta område är nödvändig då de befintliga studierna inte specificerar optimal mängd socialisering och inte heller om en överdriven mängd socialisering eventuellt kan ha en negativ påverkan på hunden eller ingen effekt alls.

Utvecklandet av oönskade beteenden är inte enbart beroende av socialisering, utan genetik och andra erfarenheter såsom inlärd beteenden eller trauman, spelar också en stor roll. I en studie av Morrow et al. (2015) genomfördes tester på valpar av tre olika raser, cavalier king charles spaniels, yorkshire terriers och tysk schäfer. Tre olika raser valdes ut för att undersöka eventuella skillnader i rädslobeteenden och undvikande beteenden. I studien fanns ingen signifikant skillnad mellan tysk schäfer och yorkshire terriers. Författarna fann dock en signifikant skillnad mellan cavalier king charles spaniels och de andra två raserna där cavalier king charles

spaniels uppvisade beteende relaterat till rädsla vid en senare ålder än de andra raserna gjorde.

5.2 Stress och dess effekter

Stress är inte bara en obehaglig känsla för hunden, det påverkar även sårläkning, kardiovaskulär hälsa och mag-tarm-systemet negativt (Reimer et al. 2021). Det kan också ha en negativ effekt på inläring. Enligt Overall (2011) är forskningen bristande när det kommer till hur rädsla påverkar inläring hos hundar, men annan forskning gjord på gnagare har visat att ett kroniskt överskott av glukokortikoider hindrar inläring (Yau et al. 2002). I publikationen av Landsberg och Horwitz (2003) beskriver de också hur rädsla kan förhindra inläring. De menar att i situationer där rädslan blir så stor att hunden reagerar direkt på ett utlösande stimuli finns det ingen tid för ny inläring att ske. Kan man däremot sänka det förhöjda emotionella tillståndet via exempelvis desensitisering som man gör vid socialisering möjliggör man ny inläring (Landsberg & Horwitz 2003).

5.3 Veterinärkliniker

Det är viktigt att försöka ge hunden en positiv upplevelse av den kliniska miljön. Shepherd (2009), Lloyd (2017) and Riemer et al. (2021) förespråkar att det ska finnas hundgodis på kliniken som varje person som interagerar med hunden kan ge, inklusive djurägaren. Det är dock viktigt att eventuella allergier eller andra anledningar till varför hunden inte skulle kunna förtära godiset kontrolleras innan givan.

Reimer et al. (2021) menar det är mycket viktigt för all personal på veterinärkliniken att ha kunskap om hur man läser en hunds kroppspråk och signaler. Ansiktsuttryck, öron- och svansposition, kroppshållning och rörelser är några viktiga detaljer att kolla på för att upptäcka tecken på stress, rädsla eller osäkerhet hos hunden.

Shepherd (2009) skriver i sitt arbete att det är viktigt att låta hunden bli bekant med miljön innan personal tar i hunden. Låt hunden undersöka klinikrummet och ta sig sin tid med att känna sig bekväm innan interaktionen börjar med personalen. Vidare skriver författaren att man bör tänka på var hunden föredrar att bli hanterad, på golvet eller bordet och anpassa undersökningen därefter. Vid hantering menar Shepherd (2009) och Reimer et al. (2021) att det är viktigt att hantera hundar på ett så stressfritt sätt som möjligt för att förebygga rädsla, stress och därigenom oönskade beteenden även för framtiden. Riemer et al. (2021) rekommenderar att

man inte går mot eller sträcker fram handen till hunden, utan istället låter den gå fram till klinikpersonalen av egen vilja. Måste klinikpersonalen gå fram är det bra om de kommer lite från sidan och inte har direkt ögonkontakt med hunden. Vidare förklarar Reimer et al. (2021) att man ska undvika att luta sig över eller ha sitt ansikte nära hundens huvud, både för personalens egen säkerhet men även då hunden kan uppfatta detta som ett hotfullt beteende.

Under en undersökning kan man behöva känna igenom hunden och lyfta upp hundens tassar. Detta ska enligt Reimer et al. (2021) undvikas i möjligaste mån då det kan vara väldigt stressande för en ovan hund att lyftas upp eller hållas fast. Reimer skriver vidare att detta är svårt att undvika men att det är viktigt att ge hunden tid att vänja sig vid djurhälsovårdspersonalens hantering och att positiv förstärkning med godis och beröm är ett bra steg för att hunden ska känna sig tryggare.

En studie av Godbout et al. (2007) visade att hård hantering av valpar på djurkliniker gjorde valparna mer benägna att visa mer stressrelaterade beteenden som stor reaktivitet eller immobilitet under undersökningen.

Stellato et al. (2021) har sett en koppling mellan positiv bestraffning utförd av hundägaren i vardagen och aggression på veterinärklinik. Vidare skriver författarna att negativ bestraffning utförd av hundägaren i vardagen istället har visat sig ge en minskad aggression på veterinärkliniken (Stellato et al. 2021). Positiv bestraffning är när man lägger på ett yttre obehag för att tillrättavisa hunden. Negativ bestraffning är när något hunden vill ha tas bort. Positiv förstärkning är när man lägger till något hunden vill ha. Negativ förstärkning är när man tar bort ett obehag för hunden.

I en studie av Gazzano et al. (2008) ville man ta reda på om valpar vars ägare får råd om socialisering under valpens första besök hos en veterinärklinik (mellan tre och sju månaders ålder) visade några positiva skillnader jämfört med en kontrollgrupp vars ägare inte fick några sådana råd. Resultaten visade att det fanns en signifikant skillnad mellan den experimentella gruppen och kontrollgruppen vid ett års vaccinationen. Hundar vars ägare fick råd från kliniken visade mindre oönskade beteenden än kontrollgruppen. Dessa beteenden kunde vara allt från att urinera inomhus till aggressiva beteenden mot främmande människor och hundar.

5.4 Risker med tidig socialisering?

Att träffa andra hundar innan valpen är fullt vaccinerad skulle kunna innebära en hälsorisk men flera studier har visat att riskerna med att vänta med socialiseringen till efter den andra vaccinationen överväger denna risk (Stepita et al. 2013; Stellato et al. 2021). Vidare visade Stepita et al. (2013) ingen större risk för parvovirus för valpar som träffade andra hundar innan sin andra vaccination än de som inte gjorde det.

6. Diskussion

Resultaten av detta arbete kan vara till hjälp för veterinärkliniker vid hantering och vaccination av både valpar och vuxna hundar. Om klinikerna har en bra kunskap om tidig socialisering kan de hjälpa hundar och deras ägare att få en mer positiv erfarenhet av klinikbesöken och skapa en större trygghet för båda parter.

6.1 Vikten av socialisering

Forskningen kring socialisering av hundar har visat att den tidiga socialiseringsperioden är mycket viktig för att uppfostra trygga hundar (Howell et al. 2015). Därför har uppfödare en viktig uppgift i att lägga grunden för denna, och förbereda valpen för sitt nya hem. Studien av Gazzano et al. (2008) visade att hantering av valpar under de första åtta veckorna resulterade i signifikant mindre mängd reaktivitet jämfört med de valpar som inte blev hanterade. Vidare lyfter författarna också att själva miljön valparna växer upp i och de stimuli som de blir utsatta för formar valpens responser till olika situationer. De valpar som föddes upp i en kennel (någon typ av hägn) visade lägre stressnivåer när de lämnades ensamma. Trots mindre mängd exponering till olika stimuli var reaktiviteten under isoleringstestet lägre (Gazzano et al. 2008). Troligen berodde detta på att denna isolering var liknande kennelns miljö och var en fråga om vana. Om valparna var vana vid att vara utan människors sällskap kan responsen till att bli lämnade ensamma inte resultera i lika kraftiga reaktioner. Vidare jämförelse mellan valpar från kennelmiljön som blev regelbundet hanterade visade den hanterade gruppen lägre reaktivitet på olika stimuli än den grupp som inte blev regelbundet hanterade. I studien av Appleby et al. (2002) fann författarna att valpar som växte upp i ett hem rikt på stimuli minskade prevalensen av oönskade beteenden såsom aggression och undvikande beteende. Med resultaten av dessa studier i åtanke kan slutsatsen dras om att valpar bör bli regelbundet hanterade samt utsatta för olika miljömässiga stimuli för att främja emotionell stabilitet i olika situationer de kan tänkas uppleva i framtiden.

Som tidigare nämnt kan bristfällig socialisering av valpar leda till utvecklandet av oönskade beteende hos vuxna hundar (Howell et al. 2015). Man kan anta att detta i sin tur kan orsaka en sämre relation mellan hunden och ägaren, spända relationer i

hushållet och ökad stress i vardagen. Denna situation kan eskalera och till slut leda till att hunden omplaceras eller avlivas (Salman et al. 2000). För att undvika detta utfall är det viktigt att förståelsen för hundens sociala behov ökar, samt veta hur dessa behov ska uppfyllas av hundägaren och uppfödare. Djurhälsopersonal har en unik möjlighet att vid vaccinationer bidra med rådgivning kring detta ämne.

Kunskapsbrist hos hundägare, uppfödare och även djurhälsopersonal i ämnet hundars beteende och socialisering kan bidra till att vuxna hundar uppvisar oönskade beteenden. Okunskap kan hindra hundägare från att utforma träning och socialisering på ett adekvat vis, vilket kan leda till problembeteenden hos hunden. För att förutsätta god inlärning hos hunden är det viktigt att minimera stress. Som tidigare nämnt kan stress ha en negativ inverkan på flera olika saker. Det kan påverka kroppen fysiskt via nedsatt sårhäkning och magproblem (Reimer et al. 2021), och även ha en negativ påverkan kognitivt med försämrad inlärning (Yau et al. 2002; Landsberg & Horwitz 2003). Det är därför viktigt att via träning och socialisering hantera eventuell stress hos hunden för att möjliggöra god inlärning. Eftersom det finns en koppling mellan stress, aggression och positiv bestraffning (Stellato et al. 2021) rekommenderar författarna för detta arbete att man vid träning och socialisering förlitar sig på positiv förstärkning.

Föreskriften kring hållande av hundar och katter lyfter sociala behov hundar har, och även problembeteende kopplade till det emotionella tillståndet som man som hundägare ska visa hänsyn till (SJVFS 2020:8). Det är möjligt att en del hundägare inte är medvetna om denna föreskrift och eventuellt ej vet vart man kan vända sig för hjälp om behovet finns. Här har den legitimerade djursjukskötaren en möjlighet att vid valpens vaccinationer fråga hundägaren hur det går för dem gällande socialiseringen och deras hunds beteende. Psykiskt dåligt mående hos ett djur kan vara svårt att märka av, även hos ett så pass socialt och familjärt djur som hunden är. Det är jämförelsevis lätt att se och märka av fysiska skador och veta att ens hund behöver veterinärvård. Via en veterinärklinik kan hundägaren även få kontaktuppgifter till beteendevetare och hundinstruktör som är specialiserade på hundars beteende, deras sociala behov och träning, om djurhälsopersonalen själv inte upplever att de besitter den kompetensen. En enkätstudie gjord i Australien visade att 20% av veterinärer på smådjurskliniker tyckte att det eventuellt låg inom deras ansvarsområde att identifiera problembeteende hos deras patienter, och 12% svarade att de hade bokat om besöket till annan personal (Hervern 2022). Vidare svarade 80% att utbildningen de fått gällande problembeteenden var otillräcklig. Kanske är situationen liknande i Sverige. Författarna för detta arbete anser att djurhälsopersonal bör kunna ge grundläggande rådgivning, även i förebyggande syfte, gällande beteende och socialisering, och utbildningen inom detta område bör utökas för att förbättra kompetensen hos personal gällande dessa frågor.

6.2 Valpens första klinikbesök

Innan valparna kommer in för sin första vaccination runt åtta veckors ålder har modern till valparna och uppfödaren en mycket stor roll i valpens utveckling. De ska socialiseras och vänjas vid många olika människor och miljöer. Detta ger en bra grundtrygghet hos valpen när det väl är dags för valpens första klinikbesök som ofta består av vaccinationen vid sju till åtta veckors ålder.

Innan varje klinikbesök skulle klinikerna kunna skicka ut ett mejl med information om vad som händer under besöket och tips på hur djurägaren kan förbereda sin hund för att få en så positiv erfarenhet som möjligt. Detta är av extra vikt inför valpens första klinikbesök, när valpen är som mest öppen för socialisering och miljöträning.

Här är våra förslag på innehåll i ett sådant mejl angående hur djurägaren kan förbereda sin valp inför besöket, baserat på resultatet av denna studie:

- Socialisera och hanteringsträna din valp i god tid innan besöket. Det är viktigt att valpen upplever hantering som något positivt och det kan man göra genom att gradvist öka hanteringen under en tid innan klinikbesöket. Det är mycket viktigt att detta utförs på ett positivt sätt utan tvång och med mycket beröm och belöningar då det annars kan ge motsatt effekt.
- Har din hund varit hos veterinären förut? Tänk igenom hundens tidigare erfarenheter av veterinärkliniken. Är det något hunden tyckte var obehagligt? Vad kan ni göra för att undvika det nästa gång? Ring kliniken och prata igenom och planera besöket i god tid. Kanske kan hunden vänta ute i bilen tills veterinären är redo för att undvika ett hektiskt väntrum.
- Det finns ofta en tid på dygnet när det är mindre folk och andra hundar på kliniken vilket för vissa hundar kan vara skönt. Fråga kliniken om det är möjligt att boka in besöket under en sådan tid.
- Är det möjligt att komma in för "trevlighetsvisiter", det vill säga enbart för att hunden ska få äta godis och få en mer positiv upplevelse utan hantering eller behandling?
- Kom förberedd till kliniken. Kom i god tid, ha med gott godis, tuggben, kanske en mjuk filt som luktar hemma. Prata med din klinik om ni tror att hunden kan behöva sederas eller ta prover då detta kan påverka om din hund får äta mat och godis innan och under besöket. Ha tålamod och försök minimera tidspress.
- Låt hunden undersöka områden utanför och inne i kliniken i sin egen takt.
- Blir hunden osäker, låt den gömma sig och ge trygghet i din närvaro. Bli aldrig arg på din hund.

6.2.1 Valpens första vaccination

När valpen är runt sju till åtta veckor gammal börjar det bli dags för en första vaccination och besiktning innan flytt till sitt nya hem. Valpen kommer i regel till kliniken med sin uppfödare och då kan klinikpersonalen ställa några viktiga frågor angående socialisering till uppfödaren innan hanteringen börjar:

- Hur mår valpen?
- Upplever ni några avvikelser i hälsa eller beteende?
- Vad har ni gjort för att socialisera valpen?
- Har valpen varit utanför hemmet förut?
- Har valpen träffat och hanterats av andra människor utanför familjen?
- Hur brukar valpen reagera vid hantering?

Med dessa frågor kan personalen snabbt få en överblick av hur mycket socialisering valpen har fått hos sin uppfödare och hur valpen förväntas reagera under besöket. Detta är viktigt att veta för att kunna anpassa sin hantering till varje individ för att försöka ge en så positiv erfarenhet som möjligt för valpen. Ett positivt första besök ger en bra grund och trygghet för framtida veterinärbesök.

Innan hanteringen börjar bör personalen som ska utföra besiktning och vaccination titta på hur valpen beter sig i klinikrummet. Det är av stor vikt att klinikens personal kan läsa av och tolka hundens kroppsspråk för att förstå hur hunden mår och hur den reagerar på sin omgivning. Personalen behöver även tänka på hur de själva placerar sig och utför undersökningen. Att ge direkt ögonkontakt, gå rakt mot en hund och luta sig över hunden är alla hotfulla beteenden som bör undvikas i möjligaste mån. Om möjligt bör man låta valpen själv ta kontakt med personalen och ge den tid att utforska omgivningen i sin egen takt. Därför är det viktigt att ha gott om tid till besöket. När valpen fått undersöka sin omgivning och personal kan man börja besiktning och vaccination. Målet är att valpen ska få en positiv erfarenhet och på så sätt bygga självförtroende till nästa klinikbesök. Undvik om möjligt att hålla fast valpen, använd istället godis eller ägaren för att distrahera valpen från att springa runt eller sprattla. Valpar blir lätt stressade av att bli fasthållna men positiva erfarenheter från hantering av främmande personer hemma hos uppfödaren kan hjälpa valpen att även känna sig trygg när klinikpersonal behöver hålla i valpen. Likaså kommer en tidig erfarenhet av olika miljöer, underlag och ljud ge en positiv betydelse när det är dags för veterinärbesöket.

Innan uppfödaren och valpar lämnar kliniken kan kliniken dela ut och informera om socialiseringschecklistan som uppfödaren i sin tur kan dela ut till varje valpköpare.

Nedan finns en sammanställning av viktiga delar att få med i en checklista för socialisering. Checklistan är ett förslag för att förbättra socialiseringen hos valpar och unghundar där tanken med checklistan är att ge ut den på papper eller mejl till alla klinikens djurägare med valpar och unga hundar. Ett lämpligt tillfälle att dela ut denna är i samband med valpens första och andra vaccination.

Tabell 1: Socialiseringschecklista

Socialisering checklista	1 tillfälle	2-3 tillfällen	3-4 tillfällen	5 eller fler tillfällen	Kommentar (hur gick det?)
Hantering					
Lyfta på tassar					
Lyfta på svansen					
Titta på tänder					
Titta i öronen					
Känna igenom hela kroppen					
Utfört av andra familjemedlemmar					
Utfört av främlingar					
Nya miljöer					
Centrum					
Storstad					
Hemma hos bekanta					
Vid lekpark/skola					
Skogen					
Brukshundklubb/träningshall					
Veterinärklinik					
Nya bekantskaper					
Andra hundar					
Olika hundraser					
Olika människor (barn, tonåring, vuxen, senior)					
Andra djurarter					
Ljud					
Smällar					
Tappa saker på golv					
Hundskall					
Barnskrik					
Inspelat fyrverkeri (gå ej ut)					
Stadsljud					
Underlag					
Över stock och sten					
Halt golv					
Ostabil underlag					
Asfalt					
Transporter					
Bil					
Tåg					

6.2.2 Valpens andra vaccination

Vid valpens andra vaccination har valpen antagligen lämnat sin uppfödare och flyttat till sin nya familj. Den andra vaccinationen sker vanligen runt 12 till 13

veckors ålder. Förhoppningsvis har valpens uppfödare lagt en bra grund i socialiseringen redan från tre veckors ålder och förmedlat vikten av att fortsätta med detta till det nya hemmet. Detta är dock inget man kan ta för givet och därför har djurklinikens personal en viktig roll att informera om tidig socialisering när den nya familjen kommer till kliniken för vaccination. Valpens optimala socialiseringsperiod är mellan tre och tolv veckors ålder men flera studier (Howell et al. 2015) har visat att det är viktigt att fortsätta med socialiseringen även efter tolv veckors ålder.

Precis som vid valpens första vaccination är det viktigt att ha gott om tid för besöket för att undvika stress. Observera valpen i klinikrummet, läs av kroppsspråket och notera eventuella avvikelser. Ställ samma frågor som vid första vaccinationsbesöket och vidareutveckla gärna med tips och råd på hur man kan fortsätta socialisera valpen efter besöket. Försök göra klinikbesöket så positivt som möjligt för valp och ägare genom att ta det lugnt, prata med valpen och djurägaren samt se till att alla känner sig trygga under besöket. Låt valpen undersöka sin omgivning och själv gå fram till personalen. Undvik att hålla fast valpen, avled istället med godis och beröm. Under besöket kan djursjukskötare, veterinär eller djurvårdare gå igenom och ge ut listan på olika övningar och händelser som socialiserar en valp.

6.2.3 Valpens tredje vaccination

Valpens tredje vaccination brukar ske vid ett års ålder. Detta besök ska börjas precis som de två tidigare vaccinationsbesöket med att ge hunden tid att undersöka sin omgivning och personal. Därefter utförs vaccinationen baserat på positiv förstärkning och avledning från sticket i form av exempelvis godis, beröm och kli.

Under detta tillfälle är det optimalt att gå igenom hur socialiseringen gått under de nio månaderna som varit mellan detta och förra vaccinationstillfället. Gå igenom socialiseringslistan djurägaren fick med sig efter förra besöket och diskutera eventuella svårigheter som valp och ägare upplevt. Under vaccinationen kan man känna igenom valpen och notera hur den reagerar på hanteringen och ha en öppen dialog med ägaren angående vad de ser och upplever. Som klinik bör man ha en kontakt med närliggande, utbildad beteendevetare och hundinstruktör. Vid eventuella problembeteenden upplevda av djurägaren kan personalen då förmedla en första kontakt mellan dessa och djurägaren för fortsatt kontakt och hjälp i vardagen.

6.3 Begränsningar

Socialisering av hundar anses vara ett relativt nytt forskningsområde som har utvecklats mycket på senare tid. I detta arbete användes forskning publicerad tidigast år 2000 för att i möjligaste mån inkludera så mycket ny och relevant forskning för underlaget till denna studie. Därmed kan äldre forskning som idag fortfarande anses vara relevant och insiktsfull för detta område ha sällats bort.

I detta arbete har sociala beteendeproblem varit i fokus. Beteenden orsakade av fysiologiska och medicinska tillstånd har inte studerats ingående, trots dess potentiella inverkan på oönskade beteenden. Bakomliggande medicinska orsaker till uppkomsten av oönskade beteenden och dess medföljande nyanser på diskussioner inom detta forskningsområde fattas därmed i denna litteraturstudie.

Endast litteratur publicerad online och skriven på engelska (undantaget Sveriges lagstiftning och statistik från Svenska Kennelklubben) inkluderades. Studier och annan litteratur ej publicerad online samt studier skrivna på andra språk exkluderades därmed, och eventuell relevant information för denna studie kan komma att saknas.

7. Konklusion

Fokuset för denna studie låg på valpens socialisering och hur det kan påverka framtida beteenden, samt hur djurhälsopersonal kan bidra med råd till djurägare gällande hur denna socialisering bör utformas.

Den optimala socialiseringsperioden för valpar anses vara mellan tre och tolv veckors ålder, men det rekommenderas att socialiseringen fortsätter även efter denna period. Uppfödare har en viktig uppgift under valpens första tid i livet att lägga en god grund gällande socialiseringen. Därefter är det den nya hundägaren som tar över och fortsätter detta arbete under valpens första år och vidare. Socialisering innebär att desensibilisera valpen för olika miljöer, ljud, människor, hundar, underlag och annat som valpen kan mötas av som vuxen. Forskning inom detta område visade att regelbunden hantering av valpar samt exponering till olika miljömässiga stimuli gav positiva effekter på valparna i form av lägre reaktivitet och minskad prevalens av oönskade beteenden som vuxen.

På veterinärkliniken har djurhälsopersonal en viktig uppgift att fråga hundägare om vart de befinner sig i socialiseringsperioden och vad de kan behöva rådgivning inom för att fortsätta lägga en bra grund för valpens framtid. Detta i syfte att öka kunskapen hos hundägare gällande när, hur och varför socialisering behövs för att främja trygghet och välmående hos hunden och ägaren.

Det är viktigt att kunskap om och förståelse kring hundars beteende och sociala behov ökar. Detta för att minska förekomsten av oönskade beteenden och öka välfärden för både hund och ägare, samt för att bidra till ett välfungerande samhälle med hundar.

Referenser

- Appleby, D. L., Bradshaw, J. W. S. & Casey, R. A. (2002). Relationship between aggressive and avoidance behaviour by dogs and their experience in the first six months of life. *Veterinary Record*. 150 (14), 434-438.
<https://doi.org/10.1136/vr.150.14.434>
- Cracknell, N.R. & Mills, D.S. (2008). A double-blind placebo-controlled study into the efficacy of a homeopathic remedy for fear of firework noises in the dog (*Canis familiaris*). *The Veterinary Journal*. 177 (1), 80-88.
<https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2007.04.007>
- Dendoncker, P.-A., De Keuster, T., Diederich, C., Dewulf, J. & Moons, C.P.H. (2019). On the origin of puppies: breeding and selling procedures relevant for canine behavioural development. *Veterinary record*. 184 (23), 710–710.
<https://doi.org/10.1136/vr.104979>
- Dietz, L., Arnold, A. K., Goerlich-Jansson, V. C. & Vinke, C. M. (2018). The importance of early life experiences for the development of behavioural disorders in domestic dogs. *Behaviour*. 155 (2-3), 83-114. <https://doi.org/10.1163/1568539X-00003486>
- Foyer, P., Wilsson, E., Wright, D., & Jensen, P. (2013). Early experiences modulate stress coping in a population of German shepherd dogs. *Applied animal behaviour science*. 146 (1-4), 79-87.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2013.03.013>
- Gazzano, A., Mariti, C., Alvares, S., Cozzi, A., Tognetti, R. & Sighieri, C. (2008). The prevention of undesirable behaviors in dogs: effectiveness of veterinary behaviorists' advice given to puppy owners. *Journal of veterinary behavior*. 3 (3), 125–133. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2008.04.004>
- Gazzano, A., Mariti, C., Notari, L., Sighieri, C. & McBride, E. A. (2008). Effects of early gentling and early environment on emotional development of puppies. *Applied Animal Behaviour Science*. 110 (3-4), 294-304.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2007.05.007>

- Gazzano, A., Mariti, C., Papi, F., Falaschi, C., Foti, S. & Ducci, M. (2010). Are domestic dogs able to calm conspecifics by using visual communication? *Journal of veterinary behavior*. 5 (1), 28–29. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2009.10.032>
- Godbout, M., Palestrini, C., Beauchamp, G. & Frank, D. (2007). Puppy behavior at the veterinary clinic: A pilot study. *Journal of veterinary behavior*. 2 (4), 126–135. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.06.002>
- Hargrave, C. (2018). Producing emotionally robust puppies. Part 1. Genetic and early environmental considerations. *Companion animal (London, England)*. 23 (3), 161–167. <https://doi.org/10.12968/coan.2018.23.3.161>
- Henley E. 2017. Happy puppy, good dog: the breeder sets the tone. *Proceedings of the Association of Pet Behaviour Counsellors Veterinary Conference*, 25 October 2017, Coventry
- Herron, M.E. & Shreyer, T. (2014). The pet-friendly veterinary practice: A guide for practitioners. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*. 44 (3), 451–481. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.010>
- Hervern, M.E. (2022). Welfare worries: a preliminary, cross-sectional study of general practice, small animal veterinarians perceptions and management of canine and feline behaviour problems. *Australian Veterinary Journal*. 100 (8), 377–387. <https://doi.org/10.1111/avj.13168>
- Howell, T.J., King, T. & Bennett, P.C. (2015). Puppy parties and beyond: the role of early age socialization practices on adult dog behavior. *Veterinary medicine (Auckland)*. 6 (default), 143–153. <https://doi.org/10.2147/VMRR.S62081>
- Hunthausen, W. & Seksel, K. (2002). Preventative behavioural medicine for dogs. I: Horwitz, D., Mills, D. & Heath, S. (red.) *BSAVA Manual of Canine and Feline Behavioural Medicine*. BSAVA, Gloucester. 65-74. <http://dx.doi.org/10.22233/9781905319879.6>
- Kass, P.H., New, J.C., Scarlett, J.M. & Salman, M.D. (2001). Understanding Animal Companion Surplus in the United States: Relinquishment of Nonadoptables to Animal Shelters for Euthanasia. *Journal of applied animal welfare science*. 4 (4), 237–248. https://doi.org/10.1207/S15327604JAWS0404_01
- Landsberg, G. & Horwitz, D.F. (2003) Fears and phobias. *The North American Veterinary Conference - 2004 Proceedings*. 96-98. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20043095236> [2024-02-28]

- Lloyd, J.K.F. (2017). Minimising stress for patients in the veterinary hospital: Why it is important and what can be done about it. *Veterinary sciences*. 4 (2), 22-.
<https://doi.org/10.3390/vetsci4020022>
- Main, K. (2022). Canine stress in the veterinary environment. *Companion animal*. 27 (11), 2–6. <https://doi.org/10.12968/coan.2022.0020>
- Morrow, M., Ottobre, J., Ottobre, A., Neville, P., St-Pierre, N., Dreschel, N. & Pate, J.L. (2015). Breed-dependent differences in the onset of fear-related avoidance behavior in puppies. *Journal of veterinary behavior*. 10 (4), 286–294.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2015.03.002>
- Overall, K. L. (2011). Caring for the brains of young pups. *Veterinary Record*. 169 (18), 465-466. <https://doi.org/10.1136/vr.d6899>
- Pierantoni, L., Albertini, M. & Pirrone, F. (2011). Prevalence of owner-reported behaviours in dogs separated from the litter at two different ages. *Veterinary record*. 169 (18), 468–468. <https://doi.org/10.1136/vr.d4967>
- Riemer, S., Heritier, C., Windschnurer, I., Pratsch, L., Arhant, C. & Affenzeller, N. (2021). A review on mitigating fear and aggression in dogs and cats in a veterinary setting. *Animals (Basel)*. 11 (1), 1–27.
<https://doi.org/10.3390/ani11010158>
- Salman, M.D., Hutchison, J., Ruch-Gallie, R., Kogan, L., New, J.C., Kass, P.H. & Scarlett, J.M. (2000). Behavioral Reasons for Relinquishment of Dogs and Cats to 12 Shelters. *Journal of applied animal welfare science*. 3 (2), 93–106.
https://doi.org/10.1207/S15327604JAWS0302_2
- Serpell, J., Duffy, D.L. & Jagoe, J.A. (2016). Becoming a dog: Early experience and the development of behavior. *The Domestic Dog*. Cambridge University Press, 93–117. <https://doi.org/10.1017/9781139161800.006>
- SFS 2018:1192. Djurskyddslag. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet RSL
- Shepherd K. (2009). Behavioural medicine as an integral part of veterinary practice. I: Horwitz, D.F. & Mills, D.S. (red.) *BSAVA Manual of Canine and Feline Behavioural Medicine (2nd edition)*. Gloucester: British Small Animal Veterinary Association. 10-23. <https://dx.doi.org/10.22233/9781905319879.2>
- SJVFS 2020:8. Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om hållande av hundar och katter. Statens jordbruksverk

- Stellato, A.C., Flint, H.E., Dewey, C.E., Widowski, T.M. & Niel, L. (2021). Risk-factors associated with veterinary-related fear and aggression in owned domestic dogs. *Applied animal behaviour science*. 241, 105374. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2021.105374>
- Stepita, M.E., Bain, M.J. & Kass, P.H. (2013). Frequency of CPV infection in vaccinated puppies that attended puppy socialization classes. *The Journal of the American Animal Hospital Association*. 49 (2), 95–100. <https://doi.org/10.5326/JAAHA-MS-5825>
- Svenska Kennelklubben (2021). Mentalitet - ordlista. <https://skk.se/sv/uppfodning/mentalitet/ordlista-mentalitet/> [2024-02-28]
- Svenska Kennelklubben (2022). Rekordmånga hundar registrerade. <https://www.skk.se/sv/nyheter/2022/1/rekordmanga-nya-hundar-registrerade/> [2024-02-08]
- Tiira, K. & Lohi, H. (2015). Early Life Experiences and Exercise Associate with Canine Anxieties. *PloS one*. 10 (11). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0141907>
- Wang, G., Zhai, W., Yang, H., Fan, R., Cao, X., Zhong, L., Wang, L., Liu, F., Wu, H., Cheng, L., Poyarkov, A.D., Poyarkov, J., Tang, S., Zhao, W., Gao, Y., Lv, X., Irwin, D.M., Savolainen, P., Wu, C.-I. & Zhang, Y. (2013). The genomics of selection in dogs and the parallel evolution between dogs and humans. *Nature communications*. 4 (1), 1860–1860. <https://doi.org/10.1038/ncomms2814>
- Yau, J.L.W., Noble, J., Hibberd, C., Rowe, W.B., Meaney, M.J., Morris, R.G.M. & Seckl, J.R. (2002). Chronic Treatment with the Antidepressant Amitriptyline Prevents Impairments in Water Maze Learning in Aging Rats. *The Journal of neuroscience*. 22 (4), 1436–1442. <https://doi.org/10.1523/jneurosci.22-04-01436.2002>

Tack

Vi vill varmt tacka våra handledare för alla goda råd vi fått under skrivandet av denna uppsats.

Socialisering checklista	1 tillfälle	2-3 tillfällen	3-4 tillfällen	5 eller fler tillfällen	Kommentar (hur gick det?)
Hantering					
Lyfta på tassar					
Lyfta på svansen					
Titta på tänder					
Titta i öronen					
Känna igenom hela kroppen					
Utfört av andra familjemedlemmar					
Utfört av främlingar					
Nya miljöer					
Centrum					
Storstad					
Hemma hos bekanta					
Vid lekpark/skola					
Skogen					
Brukshundklubb/träningshall					
Veterinärklinik					
Nya bekantskaper					
Andra hundar					
Olika hundraser					
Olika människor (barn, tonåring, vuxen, senior)					
Andra djurarter					
Ljud					
Smällar					
Tappa saker på golv					
Hundskall					
Barnskrik					
Inspelat fyrverkeri (gå ej ut)					
Stadsljud					
Underlag					
Över stock och sten					
Halt golv					
Ostabil underlag					
Asfalt					
Transporter					
Bil					
Tåg					

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Föreliggande arbete ska publiceras med 12 månaders fördröjning av fulltexten (tillfälligt läsningsembargo). Därefter ger jag/vi härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.